

Celková situace v 70. letech

---

ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/70-leta/clanky/40-celkova-situace-v-70-letech

Úvod » 70. léta » Články

Dekády: 70. léta

Autor: Petr Hrabalik

Konzervativní americká společnost let 1970-71 žila stále v šoku z náporu youth culture, spodobněné vlasatými hippies. Bylo třeba se vypořádat s jejich volnomyšlenkářstvím, anarcho-levicovými názorovými proudy, zaujetím ekologií, feminismem, demonstracemi za lidská práva, protiválečnými demonstracemi, úspěšnými útoky na tabu konservatismu a samotný establishment, neustálým napadáním podstaty spotřebitelské kultury USA. Bylo třeba se vypořádat s jejich hudbou, tzn. hlučným rockem či provokujícím folkem, s jejich marijánkou a LSD, s jejich komunami a odlišným způsobem života. A „normalizovat“ situaci (jak je vidět, normalizace byla v onom období světovým trendem).

Ian MacDonald tento zásadní konflikt v americké společnosti popisuje v knize „Revolution In The Head“ (Revoluce v hlavě) (zkráceno): „*Ačkoliv rebelie z konce šedesátých let sklouzla do*

ohavné frašky nesmyslné rétoriky a bezhlavého násilí, tento obrat byl v zásadě vyprovokován represivní a lhostejnou arogancí tehdejšího establishmentu, a předstírat opak by bylo hrubým zkreslením. Útok na opoziční kulturu, vedený americkými úřady, byl stejně jako reakce na hnutí za občanská práva masivní a byl veden polovojenským stylem. Zahrnoval vše – od sabotáží přes špehování a fyzického napadání až po ublížení na těle... Nebyla to ani prostá netrpělivost dělnické třídy nad ´nevlasteneckým´ exhibicionismem rozmazlených dětí ze střední třídy. Vláda USA, na kterou v téže době dopadaly starosti s hořícími černošskými ghetty a rostoucí nespokojeností s vietnamskou válkou, spatřovala v sociální kritice, kterou prováděla opoziční kultura, přímé ohrožení národní bezpečnosti. Splynutí hippies a nové levice ustanovilo ´vnitřního nepřítele´, jehož bylo nutné porazit. Takže to, co začalo jako horlivý, ale nenásilný konflikt mezi rodičovským konservatismem a mladistvým idealismem, postupně přerostlo v bezhlavý střet mezi represivní minulostí a ultra-indeterministickou budoucností.“

Tento souboj nemohl pro mladé radikály skončit ničím jiným než porážkou. Nálady americké společnosti díky Nixonově politice a vládnoucím republikánům převážily opět doprava, neboť byl naznačen trend návratu k tzv. konservativním jistotám. Probíhal také soud s vyšinutým Mansonem a jeho sektou-komunou Rodina, jejíž členové zavraždili spoustu lidí – díky tisícům článků se médiím podařilo veřejnosti vnutit názor, že Mansonovci jsou v podstatě jedni z hippies, respektive že k hippies nemají moc daleko. Zvýšil se také vliv křesťanských kruhů, pro které byly hippiesovské výlety k buddhismu a hinduismu zcela nepřijatelné a hudba nové mládeže – tedy bigbít - „dábelskou hudbou“. Rock se stal nepřítelem: prezident USA Nixon dokonce nechal svolat na sedmdesát majitelů rádií a vyzval je, aby z vysílání odstranili některé rockové skladby (zejména ty, které oslavovaly drogy a sex). A pokračovalo se dál - muziku máme za sebou, teď ještě zatneme tipec nepřátelským myšlenkám a idejím. Bezpečnostní složky se začaly nebývale činit, ať už to byla policie nebo FBI a CIA, a s chutí se pustily do

pronásledování představitelů neoficiální kultury. Tyto orgány také dostaly do kriminálu guru hippies a vlastně celé drogové kultury Timothy Learyho, jenž se odvážil kandidovat na guvernéra státu Kalifornie proti pozdějšímu prezidentovi Reaganovi.

Bezpečnostní složky měly velký vliv na porážku radikálů nehledě na fakt, že hippies se díky své roztříštěnosti zničili vlastně sami: z jejich kontrakultury se mimo jiné stala velmi slušná komerčně výdělečná záležitost, takže ony základy kapitalismu, které chtěli změnit (obchod a konzum), si je nakonec vychutnaly a proměnily je samotné. Ti zapálení z hnutí odešli buď na venkov vytvářet komuny nebo do zahraničí osídlovat určité čtvrti měst či místa v přírodě (např. Nepál-Káthmandú /ještě dodnes zde snad existuje Freak Street/, Indie-Goa, Dánsko-Kodaň, Španělsko-Beneficio nebo Ibiza, Itálie-Positano, Řecko-Kréta, Mexico-Chiapas). Ti politicky angažovaní – tedy radikální vůdci z „nové levice“ - se buď také rozjeli do světa, kde se stali guerillovými bojovníky (Francie, Německo, Španělsko, Mexiko, Střední Amerika) anebo se doma stáhli a potají vytvářeli různé konspirační teorie (sledovačky CIA se na nich holt dost podepsaly) - prostě zmizeli z očí.

Spousta z hippies zmoudřela a pod vlivem zážitků spojených s kyselinou se začala zajímat o východní meditační praktiky, přičemž samotné drogy odvrhovala. Mnozí další se vrátili do škol či do zaměstnání, a systém, proti kterému ve druhé polovině sixties bojovali, přijali za svůj. Díky určitému přehledu o trendech „změněné“ doby, které byly takzvaně *in*, získali dobrý obchodní background a postupně se z nich (tedy z některých) stávali velmi úspěšní obchodníci, zejména na poli vývoje počítačových technologií, reklamy, médií, filmového a hudebního byznysu. A jedině, co na jejich vzhledu zůstalo z jejich kytičkové revoluce, bylo dlouhé háro, které však nyní vlálo mnohdy nad prvotřídní bílou košili a drahým oblekem. A university, na jejichž půdě na konci sixties zuřily studentské bouře, se proměnily v solidní instituce, které se na onen revoluční čas snažily velice rychle zapomenout.

Odkazy kontrakultury (skládající se z hippies, hnutí za občanská a jiná práva a studentské „nové levice“) však svůj význam nakonec měly - přes všechna různá omezení žily v sedmdesátých letech velmi silně a prakticky se vstřebaly i do proudu většinové, tzv. „normální“ společnosti. Když pomíneme dopady vzhledové – 70. léta byla *nejvladatější* dekadou ve dvacátém století – eventuelně dopady módy (móda ulice, džíny, ulítlé doplňky, etno-oděvy), vyznačovaly se seventies některými novými politickými a kulturně-sociálními fenomény, které vybojovala předcházející dekáda. Jednalo se o ekologické a sociální myšlení, ochranu přírody (nevládní organizace Greenpeace a Friends Of The Earth), důraz na občanská práva, rovnoprávnost černochoů, kulturní rozmanitost a pestrost, feminismus (Betty Friedan, Helen Gurley Brown, Luce Irigaray) a s ním spojené snahy o emancipaci (např. schválení zákona o rovných mzdách v Británii), zájem o duchovno, zaujetí novými technologiemi. Také systém (establishment) a politika už přestaly být nedotknutelné, a novináři do nich začali pořádně tepat.

Bohužel, výtvořem studentské nové levice se staly i malé bojové skupiny, které ve svém fanatismu a anarchistickém nadšení z boje proti kapitalismu, neváhaly sáhnout k atentátům a vraždám - v USA tzv. „weathermen“, v Západním Německu RAF, v Itálii Rudé brigády. I když vlastně ... „*V Itálii první bombové útoky, připisované*

‘anarchistům’, byly ve skutečnosti dílem pravicových skupin, o nichž později vyšlo najevo, že spolupracovaly s částí tajných služeb.“
(Richard Vinen, A History In Fragments – Europe In The 20th Century /Evropa dvacátého století/).

A dále „‘Weathermen’...Při zpětném pohledu vypadá samozřejmě, že guerillová skupina založená muži a ženami střední třídy a pojmenovaná podle písně Boba Dylana bude nejhorším nepřítelem sama sobě. Jediné oběti pocházely z jejich řad – tři lidé zemřeli při výbuchu, když vyráběli bomby v jednom domě v Greenwich Village.“
(Mark Kurlansky: 1968 – Rok, který otrásl světem).

Ale dost bylo teroristů. Když se totiž lidí zeptáte na to, čím předešla dekáda ovlivnila 70. léta, nejrychleji se jim vybaví ony obecně nejviditelnější a nejpopulárnější složky 60. let: sexuální otevřenost, stylový individualismus, bláznivý humor a holdování tvrdému a hlučnému rocku – to se proměnilo v téměř celosvětovou záležitost.

Hippies a volnomyšlenkářské proudy sixties (včetně tzv. „nové levice“) byly sice politicky smeteny, ale viry, které do společnosti nasadily, jí nakonec celou prostoupily. Naivní revoluce květinových dětí střední třídy neuspěla tedy v rovině politické, ač právě tohle bylo jejich největší přání (respektive největší přání levicových radikálů), ale její dopad byl mnohem drtivější – dostala se lidem do *myšlení*. A to bývá vždy nejsilnější aspekt jakékoli situační změny. *„Revoluce myslí se dotkla téměř všech a výsledkem bylo, že se svět změnil daleko více, než by to bylo možné dokázat pouhým politickým vedením... Výsledně se ukázalo, že ‘generační propast’, která se projevila v šedesátých letech, nebyla sporem mezi určitou skupinou rodičů a dětí, ale historickou propastí mezi jejich životními styly. Později se zmínky o generační propasti přestaly objevovat, protože si něco takového již skoro nikdo neuvědomoval; v té době by se mohlo zdát, že se ona rána zázračně zacelila a zhojila. Přesto se ve skutečnosti stalo to, že nový životní styl vytlačil starý tak přesvědčivě a pronikavě, že většina lidí přešla v duchu od jednoho k druhému,*

aniž si toho všimla.“ (Ian MacDonald, *Revoluce v hlavě*, zkráceno). Někdy v první polovině 70.let byl proces myšlenkového přerodu obyčejného člověka západní společnosti ukončen.

Mezitím pozvolna docházelo jak v Americe, tak v Británii k pohybům v politické a ekonomické sféře, které měly později velký dopad na sociálně-kulturní jevy, potažmo jevy odehrávající se v pop kultuře.

USA se hodně nevyplatila válka ve Vietnamu - Johnsonova vláda do ní napumpovala spoustu peněz, aniž zvýšila daně, což vedlo k prudké inflaci cen. Na přelomu 60. a 70. let navíc vývoz amerického zboží snižovala schopná konkurence z Japonska a Německa. Dalším minusem pro ekonomiku byl baby boom poválečné generace, která dospěla v sixties, což znamenalo v následující dekádě velký nárůst v počtu pracovních sil. Ale ta největší rána přišla v okamžiku, když v roce 1973 Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC), jejímiž členy byly hlavně islámské země, v reakci na politiku USA v Izraeli (tzv. Jom-kippurová válka), vyděračsky zvýšila o několik set procent cenu nafty. Tady se ukázalo jak jsou Spojené státy masivně závislé na levných zdrojích energie. A do toho všeho ještě silou neřízené střely vletěla aféra s odposlechy zvaná Watergate, která měla za následek odstoupení prezidenta Nixona. Také odchod amerických poradců z vietnamského Saigonu v roce 1975, který vlastně umožnil ve

Vietnamu nastolení bolševického režimu, byl všeobecně brán jakožto prohra. A ekonomické problémy, do nichž se USA v první polovině 70.let dostaly (1973-75 téměř rok a půl recese), přes všechna, narychlo lepená řešení vlády nového presidenta Cartera, vydržely zemi po celou dekádu. Navíc v roce 1979 OPEC udělal s cenou ropy další opáčko (důsledek - další recese), takže Carter vlastně ani neměl šanci něco zlepšit. „V roce 1980 se zdálo, že americká moc a prestiž se začínají hroutit, ekonomická situace se nezlepšila a revoluce za lidská práva započatá v šedesátých letech, se všemi svými otazníky na téma rodiny a dalších základních společenských a politických institucí, vyvolala reakci v podobě zklamání a rozmrzelosti 'průměrných Američanů',“ píší George B. Tindall a David E. Shi v knize America: A Narrative History (Dějiny USA).

A Velká Británie? Doslova od desíti k pěti. Léta blahobytu a ekonomické pohody tu skončila někdy okolo roku 1972. V kulturně-sociálním rámci byla pro Spojené království šedesátá léta úžasná, dokonce ho na čas katapultovala zcela do popředí. Britové dali světu Beatles a spoustu dalších bílých kapel jako Rolling Stones, The Who, Kinks, Pink Floyd, Cream nebo později Led Zeppelin, Black Sabbath a Yes. Ze swingujícího Londýna vzešla subkultura mods, minisukně Mary Quantové a film „Blow Up“ (Zvětšenina), třebaže ho

natočil Ital Michelangelo Antonioni. Team Anglie vyhrál v roce 1966 MS ve fotbale a Bobby Charlton byl zvolen hráčem Evropy; o dva roky později jím byl vlasatý Ir z Manchesteru United, útočník George Best – ten se stal tehdy stejným pop idolem jako jsou dnes Beckham nebo Ronaldinho. Svět módy už natrvalo ovlivnila hubená modelka Twiggy, styl oblékání nějaký čas ovládaly oděvní doplňky z butiků na Carnaby Street a londýnský stop King Cross byl vyhlášeným centrem ulítlých hippie oděvů.

Samotní hippies se shromažďovali hlavně na Notting Hillu (Gandalf Garden) a Picadilly Circus. A když už jsme u těch cirků - vousatý „it 's-man“ přivedl z moře do Londýna tvůrčí a hereckou skupinu Monty Python's Flying Circus, jež ve svém parodickém humoru dodnes nebyla překonána. Zvýšil se počet nově založených universit, ty starší se ještě rozšiřovaly jelikož se téměř skokově zvýšil počet studentů – mládí toužilo po vědění a mělo na něj peníze. A hlavně získalo sílu a sebevědomí. Chtělo revoltovat, změnit staré pořádky a postupně se mu to podařilo. Pomocí hudby, filmu, výtvarného umění, designu a módy proniklo nebo se promítlo do všech struktur sociálního ale i politického života. „Youth Culture“ právě vybojovala své první velké vítězství.

Jenomže pak to začalo jít takzvaně do kopru. Spotřebitelský boom „swingující“ dekády totiž Británii 70. let nápadně proměnil – z ekonomiky průmyslu postupně přecházela na ekonomiku služeb. A právě tento přechod se stal jedním z hlavních v množině problémů, které se měly na ostrovní království sesypat. Názvuky skutečného stavu hospodářství ale přicházely už dřív: od konce sixties se začala zvyšovat inflace, na začátku další dekády se začalo s propouštěním, protože spousta podniků krachovala a tak se zvýšila nezaměstnanost (v roce 1972 přes milion). Množily se dělnické stávky a nepokoje, rostla moc odborů a ve čtyřiasedmdesátém padla konzervativní vláda. Velký vliv na propad země mělo samozřejmě i mnohanásobné zvýšení cen ropy, k němuž došlo rok předtím, což ještě citelněji prohloubilo inflaci. Přísun asijských přistěhovalců začal vyvolávat rasistické nálady vedoucí k rasovým nepokojům. K tomu všemu navíc začala náboženská krize v Severním Irsku (protestanti versus katolíci) a následné průšvihy, rámované bombovými útoky, za nimiž stály irské nacionalistické organizace I.R.A. a Sinn Féin.

Hospodářská recese měla silný vliv na kulturně-sociální fenomény, které se pozvolna v 70. letech objevovaly. Jak se začala zdrsňovat samotná doba, začal se zdrsňovat i životní styl.

Individualismus šedesátých let se v následující dekádě proměnil v mnohem nekompromisnější, surovější a cyničtější chování a vztahy mezi lidmi. Mezi nezaměstnanými, dělníky s jejich odbory a střední třídou začala bublat tichá nenávisť. Pět let labouristické vlády nic nepřineslo a tak se v roce 1979 k moci opět dostali konzervativci v čele s proslulou „železnou lady“ Thatcherovou.

Obecně můžeme tedy říci, že na rozdíl od Japonska sedmdesátá léta Spojeným státům a Velké Británii ekonomicky nepřála. To se týkalo i určité části kontinentální Evropy. Avšak historik Richard Vinen v knize *Evropa dvacátého století* píše, že *„značné množství evropské populace nicméně neprožívalo sedmdesátá léta jako období krize. Podle statistiků byl ekonomický růst pomalejší, ale životní úroveň byla podle spotřeby vyšší než kdykoli předtím a často*

se dál zvyšovala, přestože ekonomové trvali na tom, že 'bereme víc než vyděláme'.“ Na druhé straně ovšem obyvatelé USA i Evropy pociťovali určitou změnu atmosféry ve společnosti – byla jí jakási životní klopotnost či kostrbatost, havlovsky řečeno „blbá nálada“.

A tak jestliže se předchozí dekáda označovala jako „Golden Sixties“ (zlatá šedesátá), této by nejlépe připadl přídomek „exhausted“ (uštvaná). Tato uštvanost se také stala jednou z příčin dějů, které následovaly v 80. letech – „revoluce v myšlení“ přinesla spoustu užitečných věcí, ale zpomalení ekonomik a sporný (a dosti drahý) úspěch modelu sociálního státu vyústily v jakousi „myšlenkovou kocovinu“. S tím vším spojený určitý rozmach cynismu a násilí, dávaný na triko i zvýšené toleranci a volnosti, nutně musel vést ke zcela opačným trendům, než jaké si „hlavy ze sixties“ představovaly. Tedy návratu k jakémusi „řádu a pořádku“. Proto kdyby neexistovaly figury Reagana a Thatcherové, doba by si je musela vymyslet. Reagan to se svým coolidgovským kapitalismem (jímž se chtěl bránit zejména proti ekonomickému nástupu Japonska) kapánek přehnal, nehledě na to, že do politiky přitáhl houf křesťanských fanatiků, kteří svými názory a myšlením patřili někam do devatenáctého století. Nicméně právě on a Thatcherová, takto vedoucí síly „nové pravice“, nastartovali v osmé dekádě vlnu neokonservatismu, která přes určité výkyvy, jemné proměny a nuance trvá dodnes.

Ale vraťme se do 70. let. Popkultura zpočátku „zhoršení“ doby nezachytila, nicméně se ve svém rozmachu jakoby zastavila. Podnětů ze sixties bylo příliš mnoho a jejich další navyšování by mohlo skončit naprostým mišmašem, což by možná vedlo i k jejímu zániku, tzn. ztrátě zájmu o ní. A tak bylo třeba všechny kulturní ataky a impulsy ze 60. let pečlivě prozkoumat a ty životné z nich dále rozvést. A nechat onen mišmaš až na osmdesátá léta, což se také stalo.

Samotnou rockovou hudbu 70. let tvoří sled legendárních jmen. Měli jsme tu starou zasloužilou zvěř Rolling-stonosaury, řinčivý masakr a temné dunění Led Zeppelin, okultní a magické riffy Black Sabbath, nekompromisní jízdu Deep Purple, vesmírnou fantazii Pink Floyd, instrumentální okázalost Yes, patos a zvláštní ujetost King Crimson, kvazioperní a vyumělkovanou tvrdost Queen, melodického homíka Eltona Johna, staroanglické pištce Jethro Tull, mimozemského elegána Davidu Bowieho a jeho heroinového kámoše Iggy Popa, ikony glitteru T.Rex, androgynní Sweet a ukřičené Slade, pomalovaná strašidla Kiss, syrové a teatrální Aerosmith, ufónské funkateery Funkadelic, funk-popový zázrak Stevie Wondera, jazzrockové fúziatry Milese Davise, Mahavishnu Orchestra nebo Weather Report, talentovaného multiinstrumentalistu Mike Oldfielda, proroka ambientu Briana Ena, impresionistického klávesového malíře Jean-Michela Jarreho, nekompromisního ironika Franka Zappu, folkového navrátilce Boba Dylana, obyčejného chlapáka v džísce Bruce Springsteena, Kanad'ana v kostkované košili Neila Younga, rozhádané Lennona a McCartneyho, krále reggae Boba Marleye, podivnosti anonymních Residents, robotické Kraftwerk, post-velvety Lou Reeda a Johna Cale, prokletou básnířku Patti Smith a její Group, speed-brothers v kožených bundách Ramones, alternativně novovlnné Talking Heads, punkové provokatéry Sex Pistols, proletáře s kytarou The Clash, modovské revivalisty z The

Jam, elegantní Police, špinavé chuligány AC/DC, rachot a neurvalost Motörhead, kytarové ekvilibristiky Van Halen, nablýskané melodie euro-značky ABBA, disko-natřásání Diany Ross a Jackson Five a mnoho jiného.

Stejně tak jako vyjmenované hudební ikony patřila k 70. létům spousta dalších osobností a fenoménů jako například: long hair, kazeťák s Dolby systémem, rock opera Jesus Chris Superstar, (Where Do I Begin) Love Story Francise Laie, kokain, džínový komplet, tenisky (kedsky), filmový Tommy, nepálské Káthmándú, spisovatel sci-fi Philip K. Dick, aféra Watergate, Drsný Harry, knírkatý plavec Mark Spitz, Raquel Welch, teenagerský časopis Bravo, London, BBC, Monty Python's Flying Circus, velký blondýn Pierre Richard, šachista Bobby Fischer, Ajax Amsterdam, nohavice do zvonu, TV-seriál Dr. Who, tenisté Evonne Goolagong a Björn Borg, Kréta, móda glamu, boty platformy, Rocky Horror Picture Show, hudební časopis New Musical Express, potištěná trička, Bloody Sunday a IRA, německá RAF, kapesní kalkulačky, Steven Spielberg a jeho Jaws, skladatelé filmové hudby John Williams a Jerry Goldsmith, Jamajka, ganja, kniha Snídaně šampiónů, herci Bud Spencer & Terence Hill, nevládní organizace např. Greenpeace, futurolog Alvin Toffler, film A Clockwork Orange, herečka Farrah Fawcett-Majors a Charlie's Angels, Woody Allen, New York a klub CBGB, Kabir Bedi aka Sandokan, účes na ježka, punkers, heroin, Great Rock'n'Roll Swindle, sichrhajcky v uchu, manažér Malcolm McLaren, módní návrhářka Vivienne Westwood, kovové šperky mj. žiletky, Berlín, new wave, hudební chemie kraut rocku, diskotéky, Saturday Night Fever, účes afro, basketbalista Kareem Abdul-Jabbar, Rocky a Go Fly Now Billa Contiho, blýskavá disco koule, John Travolta, Olivia Newton-John a Grease, kult těla, aerobic s Jane Fondovou, gymnastka Nadia Comaneci, seriál Profesionálové, úzká kravata, George Lucas a Star Wars, návrhář Ungaro, fotbalista Mario Kempes, supermodelky Iman a Janice Dickinson, Superman, hulící filmy dua Cheech & Chong, Apocalypse

Now, new romanticism, obarvené vlasy, upírský make up, hnutí RAR, Alien se Sigourney Weaver v kalhotkách, Stopařův průvodce Douglase Adamse atd. atd.

